

Jak dosažené vzdělání, věk a pohlaví mají vliv na motivaci jít k volbám ¹

Teoretická část

Zapojení občanů do politického procesu je jedním ze základních pilířů systému demokracie. Účast ve volbách představuje klíčový nástroj, kterým občané ovlivňují tento proces. Účast jako taková je ovlivněna řadou faktorů, které působí na motivaci vůbec k volbám přijít.

Koncept politické účinnosti hraje zásadní roli v motivaci občanů zúčastnit se voleb. Almond a Verba (1963) definují občana s pocitem vlastní účinnosti jako jedince, který věří, že je schopen a oprávněn ovlivňovat politický proces, což přispívá k rozvoji tzv. participační kultury. Tento typ občana nejen rozumí fungování politického systému, ale také reflektuje jeho legitimitu a vnímá svá práva a povinnosti v rámci demokratické společnosti (Almond & Verba, 1963; Jenkins et al., 2015). Pocit politické účinnosti úzce souvisí se vzděláním a občanskou socializací. Lidé, kteří jsou lépe informováni o politických procesech, bývají více motivováni účastnit se demokratickým procesem.

Na základě uvedených teoretických konceptů lze uvažovat, že vzdělání je klíčovým faktorem. Nicméně se tato práce soustředí i na ostatní možné faktory a jejich možný vliv.

Analýza

Dataset pochází z předmětu „Základy statistiky“, je to cvičný dataset CVVM ze Sociologického úřadu AV. Jedná se o analýzu pomocí lineární regrese, která byla provedena v programu jamovi.

Závislou proměnnou je „volební účast“, ta říká, zda by se dotazovaní účastnili voleb. (1 = rozhodně ne; 5 = rozhodně ano). Dalšími proměnnými je „pohlaví“ (0 = muž; 1 = žena), „vzdělání“ (základní; střední bez maturity; střední s maturitou; vysokoškolské) a „věk“ (15–91).

Tabulka č.1: Model info

	R ²	F	p-hodnota
Model	8,65 %	10,98	<0,001

Ukazatel R² nám říká, kolik procent variability závislé proměnné je vysvětleno modelem. Hodnota (8,65 %) znamená, že model vysvětluje jen malou část rozptylu ve volební účasti. Celkově je ale model statisticky významný (F = 10,98; p-hodnota = <0,001). Alespoň jeden z prediktorů má významný statistický vliv na závislou proměnnou.

Tabulka č. 2: ANOVA Omnibus tests

	F	p-hodnota	η^2p
Pohlaví	1,24	0,265	0,001
Vzdělání	24,35	<0,001	0,073
Věk	11,24	<0,001	0,012

Pohlaví jako samostatný faktor nemá statisticky významný vliv ($F = 1,24$; $p = 0,265$), což nám říká, že rozdíl mezi muži a ženami není významný. Tedy pohlaví nemá na závislou proměnnou žádný vliv. Vzdelání neboli nejvyšší dosažené vzdělání, má významný vliv ($F = 24,35$; $p = <0,001$). Jednotlivé úrovně vzdělání nám ukazují, že se každá liší v závislé proměnné. Efekt velikosti v této proměnné ukazuje středně silný efekt ($\eta^2p = 0,073$). Věk, stejně jako vzdělání, má také významný vliv i přes to, že jeho efektová velikost je poměrně malá ($F = 11,24$; $p = <0,001$; $\eta^2p = 0,012$). Následné interakce mezi pohlavím a vzděláním nejsou statisticky významné a společně s pohlavím nehrají podstatnou roli.

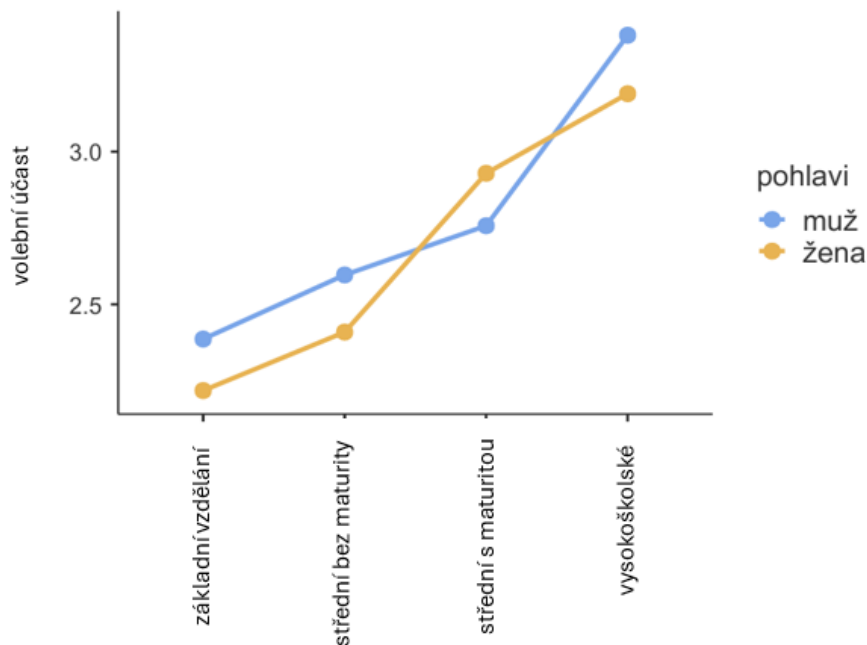
Tabulka č.3: Fixní efekty

	β	p-hodnota
Pohlaví	-0,09395	0,265
Střední bez maturity	0,1691	0,127
Střední s maturitou	0,4560	<0,001
Vysokoškolské	0,8286	<0,001
Věk	0,1067	<0,001

Z tabulky vyplývá, že u pohlaví se odhaduje, že ženy mají v průměru menší zájem účastnit se voleb než muži, jelikož muži jsou pro nás referenční skupina, ale tuto proměnnou nebereme v potaz, jelikož není statisticky významná. Mezi kategoriemi základní a střední bez maturity není rozdíl významný, potvrzuje nám to i p-hodnota. Na druhou stranu rozdíl mezi střední s maturitou a vysokoškolským jsou rozdíly statisticky významné, tedy s rostoucím vzděláním roste i motivace jít k volbám. Věk je sám o sobě také statisticky významný, což znamená že s rostoucím věkem roste i závislá proměnná.

Graf č.1

Graf nám ukazuje, jak se volební účast mění s rostoucím vzděláním a taky můžeme pozorovat, že mezi muži a ženami zcela zásadní rozdíl nenajdeme.

Závěr³

Tato analýza se zaměřila na faktory ovlivňující volební účast jako pohlaví, vzdělání a věk. Na základě výsledků regresní analýzy jsme zjistili, že vysvětlující síla modelu je poměrně malá ($R^2 = 0,0865$), což by mohlo naznačovat, že existují další faktory, které ovlivňují volební účast, ale nebyly v tomto modelu zahrnuty.

Analýza potvrdila, že s rostoucím věkem roste pravděpodobnost volební účasti. Naopak pohlaví nebylo v tomto modelu významným faktorem, což naznačuje, že mezi muži a ženami v tomto konkrétním vzorku nejsou výrazné rozdíly ve volební účasti. Vzdělání se ukázalo jako důležitý faktor, přičemž vyšší vzdělání bylo spojeno s vyšší pravděpodobností účasti ve volbách. To potvrzuje jeho význam.

V rámci teoretické části jsme se opírali o koncept politické účinnosti a participační kultury (Almond & Verba, 1963), které hrají zásadní roli v motivaci občanů k účasti na politickém dění. Ukázalo se, že vzdělávací systém ovlivňuje formování politických postojů a chápání politických procesů.

Celkově tato studie potvrzuje důležitost vzdělání pro volební účast. Do budoucna by bylo dobré prozkoumat i další faktory ovlivňující rozhodování občanů. Další výzkum by se měl zaměřit na komplexnější přístup k analýze volební účasti a na efektivnější formy politického vzdělávání.

Zdroje⁴

PROKSCHOVÁ, Daniela. Schools for Democracy: A Waste of Time? Roles, Mechanisms and Perceptions of Civic Education in Czech and German Contexts. Online. *Sociologia*. 2020, roč. 52, č. 3, s. 300-320. ISSN 00491225. Dostupné z: <https://doi.org/10.31577/sociologia.2020.52.3.13>. [cit. 2025-03-19].

ALMOND, G. A., & VERBA, S. (1963). *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. Princeton University Press. <http://www.jstor.org/stable/j.ctt183pnr2>